

ЦИВИЛИЗАЦИОННА ГЕОПОЛИТИКА

Идейно-теоретични основи

- Принципи на научното географско мислене и значението му за разбирането на съвременния свят
- Геополитиката като наука и като политическа идеология на държавата
- Пространствени модели на геополитическа организация на света. Функции на цивилизационните кръгове
- За връзките между съвременната геополитическа и геоцивилизационна динамика на света и идеите за „край на историята“ и „край на географията“: критичен поглед
- Теоретични аспекти на цивилизацията
- Геополитическа характеристика на съвременните цивилизации
- Геополитическият дисбаланс в съвременната политикогеографска, цивилизационно-географска и икономогеографска карта на света
- Цивилизационен диалог срещу цивилизационно противопоставяне. Два подхода за геополитическо устройство на света и регулиране на общочовешките предизвикателства
- Цивилизационни основи на българската геополитика

СЪДЪРЖАНИЕ

Предговор, Мирко Гърчич	7
Увод	9

I. ПРИНЦИПИ НА НАУЧНОТО ГЕОГРАФСКО МИСЛЕНЕ И ЗНАЧЕНИЕТО МУ ЗА РАЗБИРАНЕ НА СЪВРЕМЕННИЯ СВЯТ.....16

I.I. За пространствените отношения между обществото и природата. Детерминизъм, ниҳилизъм, посибилизъм	19
I.II. Системно-структурна парадигма. Теория на организацията на обществените геопространствени системи	26
I.III. Разширяване на изследователските хоризонти във втората половина на XX в. Инвайроментализъм, бихейвиоризъм и постмодернизъм	28
I.IV. Радикална география	30
I.V. Геософия	31
I.VI. Няколко обобщения за „това, с което се занимават географите”	34

II. ГЕОПОЛИТИКАТА КАТО НАУКА И КАТО ПОЛИТИЧЕСКА ИДЕОЛОГИЯ

II.I. Геополитиката като научно направление.....	41
II.II. Геополитиката като политическа идеология на държавата. Аргументи и ценности на класическите геополитически концепции	47
II.III. Критическа геополитика	54
II.IV. Геополитическо съзнание и геополитически образи. Същност и практически функции	55
II.V. Предпоставки за възникването на цивилизационно направление в геополитиката	61

III. ПРОСТРАНСТВЕНИ МОДЕЛИ НА ГЕОПОЛИТИЧЕСКА ОРГАНИЗАЦИЯ НА СВЕТА. ФУНКЦИИ НА ЦИВИЛИЗАЦИОННИТЕ КРЪГОВЕ

III.I. Системно-структурни модели на света	64
III.II. Двуполюсен (биполярен) модел	73
III.III. Еднополюсен (еднополярен) модел	77
III.IV. Многополюсен (мултиполярен) модел	82

IV. ЗА ВРЪЗКИТЕ МЕЖДУ СЪВРЕМЕННАТА ГЕОПОЛИТИЧЕСКА И ГЕОЦИВИЛИЗАЦИОННА ДИНАМИКА НА СВЕТА И ИДЕИТЕ ЗА „КРАЙ НА ИСТОРИЯТА” И „КРАЙ НА ГЕОГРАФИЯТА”: КРИТИЧЕН ПОГЛЕД

IV.I. Глобализацията като обективно явление от материалния свят и нейната теоретическа рефлексия. Общонаучни дилеми	90
---	----

IV.II. Възможна ли е глобализация без география?	94
IV.III. Свърхконцентрация срещу многообразие. Глобализацията като вестернизация	99
IV.IV. Интелектуалните метафори „край на историята” и „край на географията” – илюзорният триумф на географския нихилизъм	102
IV.V. Глобалните промени през призмата на общественогеографската теория	110

V. ТЕОРЕТИЧНИ АСПЕКТИ НА ЦИВИЛИЗАЦИЯТА113

V.I. Цивилизацията в единствено и в множествено число	113
V.II. Методологични подходи в изследванията на цивилизационните общности. Основни схеми на цивилизационна подялба на човечеството (формационен/линеарно-стадиален подход; локално-исторически подход; геопространствен подход)	119

VI. ОПИТ ЗА ГЕОПОЛИТИЧЕСКА ХАРАКТЕРИСТИКА НА СЪВРЕМЕННИТЕ ЦИВИЛИЗАЦИИ130

VI.I. Цивилизационни пространства, обособени на базата на връзките „религия–култура–идеология–геополитика”	130
VI.I.I. Културно-цивизационни пространства в рамките на християнския свят: дилеми на единството и многообразието (европейска културна идентичност; западна цивилизация; православно-славянска цивилизация; латиноамериканска културно-цивизационна общност) ..	135
VI.I.II. Ислямска цивилизация	152
VI.I.III. Цивилизационни общности в Южна, Източна и Югоизточна Азия (китайска цивилизация; японска цивилизация; индийска цивилизация)	155
VI.I.IV. Африканска цивилизация	166
VI.II. Цивилизационни пространства и концепции, обособени на базата на връзките „език–култура–идеология–геополитика”	169

VII. ЗА НЕОБХОДИМОСТТА ОТ ЦИВИЛИЗАЦИОННА ГЕОПОЛИТИКА И ДИАЛОГ. ГЕОПОЛИТИЧЕСКИЯТ ДИСБАЛАНС В СЪВРЕМЕННАТА ПОЛИТИКОГЕОГРАФСКА, ЦИВИЛИЗАЦИОННОГЕОГРАФСКА И ИКОНОМОГЕОГРАФСКА КАРТА НА СВЕТА183

VII.I. Проблемът с опазването на световния мир	188
VII.II. Етнополитически движения и териториален сепаратизъм	190
VII.III. Природноресурсни проблеми	194
VII.IV. Екологични проблеми	198
VII.V. Демографски проблеми	201
VII.VI. Социални проблеми	207

VIII. ЦИВИЛИЗАЦИОНЕН ДИАЛОГ СРЕЩУ ЦИВИЛИЗАЦИОННО ПРОТИВОСТОЕНЕ. ДВА ПОДХОДА ЗА ГЕОПОЛИТИЧЕСКО УСТРОЙСТВО НА СВЕТА И РЕГУЛИРАНЕ НА ОБЩОЧОВЕШКИТЕ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА214

VIII.I. Противостоенето и сблъсъкът на цивилизациите като теория и практика на световната геополитика216

VIII.II. Същност на геополитиката на цивилизационния диалог221

VIII.III. Интелектуални и политически алтернативи на цивилизационното противостоене234

IX. ЦИВИЛИЗАЦИОННИ ОСНОВИ НА БЪЛГАРСКАТА ГЕОПОЛИТИКА242

IX.I. Концепции за цивилизационната идентичност на българите и техните геополитически импликации242

IX.I.I. Концепция за прабългарската идентичност244

IX.I.II. Концепция за православната идентичност246

IX.I.III. Концепция за славянската идентичност248

IX.I.IV. Концепция за балканската идентичност250

IX.I.V. Концепция за европейската идентичност252

IX.I.VI. Геополитическа концепция за „цивилизационния избор”255

IX.II. Геополитически, геоикономически и геокултурен баланс на България в началото на XXI век258

IX.III. Научни идеи за българската геополитическа ориентация. Ролята на цивилизационния фактор261

IX.IV. Приоритети на цивилизационната геополитика на България. Авторски поглед266

Обобщение на системообразуващите процеси в съвременната световна динамика през призмата на цивилизационната геополитика277

Заклучителни думи282

Библиография288

Table of Contents297

SUMMARY300